

BU Kp
8

Y 948
G 11

30

I. N. F.

DISPUTATIO MEDICA,

De

VENTRICULI ET
INTESTINORUM
MORBIS,

QUAM,

P R Æ S I D E

JOHANNES JACOBO

Waldschmied /

Serenissimi Hassiæ Principis Medico

Cubiculari, Medicinæ Professore Primario,

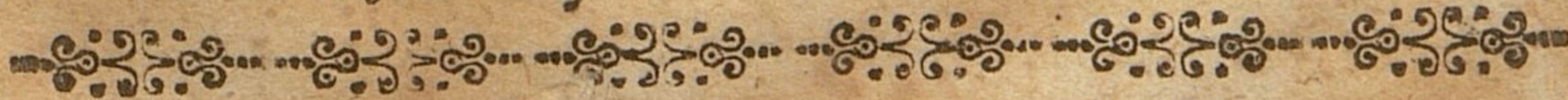
& Physices Ordinario,

Publicè defendet

MARTINUS HARMES,

Bremâ - Saxo.

L. H. consuet. d. 15 Novembr. Ann. MDC LXXXIV.

MARPURGI CATTORUM,

Typis JOH. JODOCI KÜRSNERI, Acad. Typogr.

Mons. Pauli

21
Helmontius Tract. Scholar. Hu-
moristor. Passiva deceptio.

*Natura est morborum Medi-
catrix: Ea igitur confortanda, non conster-
nenda. Si enim sordes primis adhæserint
latebris, insistendum resolutivis & abster-
sivis, naturâ tutò satagente reliquum. Sin verò pe-
nitiori recessu aliquid pertinaciùs occultiùsq;
restiterit, assumenda sunt Alcalia Volatilia,
quæ instar saponis cuncta abstergunt.*

I. N. J.

PRÆLOQUIUM.

Uo inter alia sunt, quæ abstrusis-
simis morborū causis lucem fœ-
nerantur, & tum futuro, tū mul-
torum annorū practico scitu per-
quàm sunt necessaria : quorum
unum est accurata curandi febres
methodus: alterum doctrina de morbis ventriculi.
Utrumq; si negligatur; vel alterutrū saltem osci-
tantiùs tractetur: dici vix potest, quàm fœcunda er-
rorum fiat genetrix ambulatoria, & intra sphæram
se continere nescia, atq; elasticâ suâ, quâ pollet vi,
ipsum intellectū in non satis cognita abripiens, ho-
minis voluntas. Inde crassissimæ & plusquam cim-
meriæ arti medicæ offunduntur tenebræ, fluctuat
medendi methodus inter mille difficulates, & trepi-
dationis motu è centro orbis suæ excussa ipsum de-
serit artificem, qui in ambitu hærens nullum am-
plius emergendi videt remedium. Si enim febres
earundemq; asleclas in scenam introducere velim,
non inficiaberis, tot earum esse symptomata, quæ

A 2

soli.

solitariè spectata omnem ferè morborum absol-
vunt numerum, ut etiam sub unius febris cogni-
tione tota videatur contineri medendi prudentia.
Sin ad ventriculi affectus obtutum dirigas, perspi-
cies, quod in morbis chronicis juxta ac acutis omne
hic ferat punctum, tum quod chronici ad unum
ferè omnes radicaliter pullulent in ventriculo, acuti
autem vix tutò curari possint, nisi ipsius ventriculi
potior habeatur ratio; Nam stomachus est Pater-
familiàs, & cujus robur ad reliquas concoctiones
est fundamentale, juxta *Verulamium in Histor.
vita & mortis p. m. 543.* Quare cum alibi
succinctam curandi febres proposuerim metho-
dum, cui haud exiguum ex famigeratissimo illo &
multorum experimentorum satellitio stipatò re-
mediò, nuper jussu & mandato *Regis*, etiam in hoc
Christianissimi, quem solum *author, medicus an-
glus*, in arcana admisit, & interprete regià liberali-
tate & famam & fortunam sibi fecit vectigalem,
expirante cum *vita authoris* conditione, quam
Rex condixerat, publici juris factò, in præsens ac-
cessit munimentum: nunc de ventriculi & intesti-
norum affectibus solitâ brevitate acturus sum,
faxit Deus, ut omnia ex voto eorum, qui in vitæ, sa-
nitatis, & eruditionis, versantur discrimine, cedant.

CAP.

CAPUT PRIMUM,

Continens

MORBOS VENTRICULI.

ARTICULUS PRIMUS

De

Cruditatibus.

I.

DUæ famosæ hîc in limine occurrunt cruditates, è quibus ceu Pandoræ pyxide quotidie morborum prodeunt myriades: quarum una acida, altera nidorosa vocatur.

2. Cruditas acida est frigida ventriculi intemperies cum materia, ut loqui amant, qui in verba *Galenî* jurant. Rectius: Est mucî acidi & viscidî in ventriculi plicis nunc culpâ sanguinis arteriosi, nunc ingestorum vitio producti, collectio. *Cruditatis acida definitio.*

3. Causam dico esse, vel nimiam assumtorû aciditatem eamque fixam: vel eorundem visciditatem: vel denique nimiam illorum quantitatem: hæc enim omnia obstare possunt, & remoram injicere, quò minùs liquor gastricus totam ingestorum massam permeare, eamque ad debitam leptomeriam deducere possit, ad obtinendam eo faciliùs in intestinis scoriarum & recrementitiarum partium à chylo sive lacte separationem. Hinc fit, ut reliquæ acore pariter & visciditate contaminatæ glandularum stomachalium poros obstruant, & humoris fermentativi ingressum ex parte impediunt; vel saltem illû ita corrumpant, ut subsequens novorum ingestorû fermentatio eadê, non sine magno rei œconomicæ discrimine, oberret chordâ. *Causa.*

A 3

4. Sym-

4. Symbolum suum confert sanguis à nativâ indole degener factus, quatenus improporionatum, & sale acido, eoque fixo, abundans, chylificationi peragendæ impar & ineptum deponit fermentum, quod in ventriculi glandulis, à *Willisio* & *Peyero* accuratissimè descriptis, restagnans, futuræ coctionis cruditatum & errorum incercibilis existit author: id quod tum scorbutici, tum uterû ferentes magno cum sanitatis dispendio experiuntur sæpiùs. Vidimus non semel ipsa, tum potulenta tum esculenta liquida in ventriculo brevi temporis spatio in acetum degenerâsse, & vomitus acidus, cardialgiam, & incompscibilem introduxisse stranguriam. Sicuti enim mustum, cado, aceti fermento vel acore imprægnatô, infusum, omnem ferè abscondit vinositatem, atq; in acetosum abit liquorem: Ita ipsa assumta, in liquorem vinosum quidem mutanda, in scorbutici ventriculo non rarò ita acescunt, ut particulæ sulphuræ ob acidum vel salin fluorem evectum supprimantur, acidæ verò fixæ & terrestres, prædominium nactæ, fasces imperii œconomici teneant.

Diagnos.

5. Cruditatis hujus acidæ signa diagnostica sunt: ventriculi post pastum inflatio, à vaporibus crassioribus & per angustos tunicarum poros amplius transire nescientibus ortum trahens: annosa & ob bilis inertiam contumax alvi obstructio: Quandoque vomitus acidi: Phlogoses & subitanæ vagabunda cum recipricatione effervescentiæ: tinnitus aurium: appetitus nunc auctus nunc languidus, quandoque inter comedendum reviviscens & novas recuperans vires, juxta veterum axioma: frigidus ventriculus ad appetitum valet plurimum, ad coquendum minimè.

6. Ma.

6. Malum hoc inter morbos chronicos haud postre- *Prognosis.*
 mum sibi vindicat locum, & sexcenta solet spargere
 mala, ipsa matre pejora, qualia sunt! Quartana. Melan-
 cholia. Mensium suppressio. Hypochondriaca. Scor-
 butus. Scabies: Calculus renum. &c.

7. Curatio sequentibus inniti debet indicationibus. *Curatio.*

1. Mucus acidus qua acidus specificis remediis est corri-
 gendus, qua viscidus autem aromaticis & salinis attenu-
 nuandus & resolvendus. 2. Correctus & præparatus blan-
 dioribus catharticis, citra magnam turbationem alyum
 solventibus, evacuandus. 3. Et cum nonnunquam hic no-
 dus duriori excutiendus sit cuneo, emeticum in manu
 prudentis *Alexandri Magni* supplebit gladium. 4. Ipsa
 tandem chylicatio pro viribus intra sphaeræ suæ limites
 continenda, & ventriculus appropriatis remediis corro-
 borandus.

8. Quibus satisfaciunt 1. Tartar. Vitriolat. Sal absinth.
 cum cortic. arant. Sal armoniac. c. lap. 69. Terra foliata.
 Essentia nr. pro acidulis. omnia ex mentha. 2. Pilulæ gum-
 mosæ & aloeticæ, horis vespertinis subinde deglutitæ; ab-
 stinendum enim est à purgantibus, donec humor acidus
 in serum fuerit conversus. 3. Tartar. Emetic. Sapa vomit.
 4. Spirit. sal. armon. vinosus, simplex, & compositus: sal
 volatile oleosum *Sylvii*. Spir. carminat. de tribus. Speci-
 ficum stomachicum *Poterii*. Plura ex artic. de anorexia
 huc referri possunt.

5. Cruditas nidorosa est intemperies ventriculi cali- *Cruditatis*
 da cum materia, hoc est biliosa: quando nempe omnia *nidorosa*
 assumpta abeunt in bilem corruptam, sive liquamen ran- *definitio.*
 cidum ovo putrido non absimile, unde ructus putridi,
 & sapor in ore tetridus, præsertim jejuno ventriculo, vel
 aliquot post pastum horis, exoriuntur. 6.

Causa. 12. Causa est sal quoddam acre, putrilaginosam inducens non tam fermentationem, quàm colliquationem, id quod vel ab assumptis subitanæ corruptioni obnoxiiis v.g. fructibus horariis; vel ab humoribus transmissis, scilicet biliosis, & sanguine, sale acri & rancido contaminato, suppeditatur.

Prognosis. 13. Gravissimas hæc quoque parere solet morbos, diarrhœam, choleram, colicam & febres malignas. Imò funestas non rarò citat tragœdias.

Curatio. 14. Tollitur 1. Humorem putrilaginosum blandè educantibus, q. s. tamarindinata cum rheo & fol. orient. 2. Sal acre obtundentibus, q. s. testacea & salina v. g. sal Tartar. arcan. duplicat; nec non blandiora acida, præsertim si exoptato connubio ligentur cum sulphureis, v. g. Spir. Nitr. dulc. 3. de obstruentibus & sal acre evehentibus, q. s. spir. theriac. camphorat. Tinct. bezoart. cum camphora, serum lactis, julepi acidulati, præsertim ubi præcipitantibus superbibuntur: observavit enim *Cl. Rivinus*, illos eum, quem è stomacho eluunt humorem, etiam si alvus antea summè adstricta fuerit, promptè eduxisse.

ARTICULUS SECUNDUS

De

Anorexia.

I.

Definitio. PRæmissis famosis illis cruditatibus via perquam expedita patet ad anorexiæ aliorumq; ventriculi affectuū cognitionem & curationem. Est autem Anorexia prostratus appetitus: Vel est in appetentia cum insolito ciborum fastidio, fermenti vitio introducta.

2. Causa

2. *Causa* immediata est defectus vellicationis fibrillarum nervearum in superiori ventriculi orificio. *Causa.* Mediatæ proxima est fermentum digestivum, quatenus vel plane deficit, quod in febribus malignis contingere solet: Vel fatuum est, & ob spirituum animalium inopiam iners, quale quid senibus quandoque familiare est: Vel quatenus mucosum viscido est involutum, ita ut suam activitatem exserere nequeat, cum varii generis humores teneros stomachi oppleant villos. Quandoque tamen ipsi nervi causæ proximæ induunt naturam, quod paralyticis contingit, in quibus ob exquisitioris sensus defectum non raro torpet appetentia.

3. Causæ remotiores sunt assumptæ quævis, & quantitate & qualitate peccantia: febres continuæ & malignæ: hæmorrhagiæ largiores; humoris salivalis defectus, vel glutinosa ejusdem intemperies: perversus & intempestivus testaceorum usus: ætas senilis: quies, & sexcenta alia.

4. Est prodromus instantis gravioris alicujus in œconomia animali tempestatis. Si in acutorum declinatione, vel non abeat, vel de novo accedat, novam calamitatem portendit, & recidivam, priori morbo pejorem, minatur. Curatarum febrium intermittentium, & dysenteriarum, infaustus est comes, ægrum à tergo, & ex insidiis, invadens. *Prognosis.*

5. In tanta remediorum, quæ passim à practicis commendantur, farragine, ea saltem placent, quæ & causam morbi propius tangunt, & crebriori hæctenus usu nobis magis sunt perspecta. De purgantibus notari velim, hoc in affectu plus sæpius prodesse corrigentia, & volatilisantia, quàm cathartica: quod si tamen evacuatio instituenda

B

sit,

sit, id fiat citra majorem spirituum depauperationem, &
 insolitam totius massæ sanguineæ exagitationem. Cœte-
 rum grata semper erunt ventriculo languido 1. Acida,
 plus minus temperata cotis instar fermentum acuentia:
 q. s. Spir. confort. citratus, vel ambratus: Spir. vitriol. ois,
 Spir. nitr. plurium dierū digestionē probè dulcificatus:
 arcanum salificatum. Elixir. vitriol. *Mynsichti*: conserv. ro-
 sar, vitriol, tartar. vitriol. 2. Amara: Vinum absinthit. sim-
 plex & compositum: Essentia amara, cum, vel sine, absin-
 thio, cū hoc non omnes ferant. Essent. menth. per fer-
 mentat. parat. essent. centaur. minor essent cortic. arant.
 essent. calam. aromat. Elixir. menth. 3. Salina: crem.
 tartar. tartar. vitriol. sal. absinth. arcan. duplicat. spir. salis
 armon. 4. Balsamica & aromatica spir. vin. simpl. & com-
 pos. ad paucas guttulas sæpius sumtus: Tinctur. cinnam.
 Elixir. panis: Elixir. balsamicum: Elixir. romanum sive
 cum alkali paratum: Elixir album *Helmontii*, quod rarò
 ad Authoris, qui clavem reticuit, nutum, paratur, hinc
 famam sustinere nescit, quod non ita pridem *Celeberrimus*
Bohn monuit cap. de digestionē. Totum autem artifi-
 cium consistit, meò quidem judiciò, in legitima myrrhæ
 solutione, qua obtentâ totum forte habebis arcanum.
 Prætereà laudantur omnia olea destillata aromatica. Sic
 ol. zingib. ad unam vel alteram guttulam exhibitum mi-
 ra sæpius præstitit. Pari successu datur Tinct. propr. *Myn-*
sichti. essent. lign. sassafr. essent. cort. arant. Elixir. citr.
 ambrat (præsertim in senum anorexia) balsam. nervin.
Schafferi, *Medici Francofurtensis Celeberrimi*, ex sale C. C.
 armoniac. ol. mac. & spir. vin. tartarizat. paratus, quem
 alii sub nomine arcani, vel specific. stomachici, vendunt.
 §. Spirituosa, systemati nervino dicata: v. g. liq. C. C. suc-
 cinat.

cinat. spir. rofar, ambrat. Essent. ambr. Elixir. vitæ, aqua anhaltin.

6. Et cum multa danda sint consuetudini hominum & ægrotantium præjudiciis, externa etiam in usum vocanda sunt, & ventriculi regioni applicanda, v. g. Empl. Regium *Zwölfferi*: Emplastr. stomacchal. usitatum, balsam. stomacch. liquor stomachicus.

7. Ex fonte diæterico depromimus cydoniata. juscula cum acetosa, succo citri vel aceto præparata: carnem ferinam cum baccis juniperi: carnem bubulam cum raphano sylvestri, nasturtio hortensi, sinapi, piperitide, olivis & capparibus. Commendamus vinum generosum, cochleatim subinde hauriendum, Acidulas prudenter delibandas, equitationem & uestionem, sed ad recreandum non ad defatigandum, nam moderata durant.

ARTICULUS TERTIUS

De

Fame canina.

I.

FAMES canina seu nimia appetentia oritur à continua *Descriptio.* vellicatione extremitatum nervorum superioris orificii ventriculi, à fermento admodum esurino, insatiabili, & valde fluido excitata, quod instar aquæ stygiæ omnia absorbet, & quasi in rabiem efferatam assumpta depopulatur; ipsa enim ingesta non tantum brevi temporis spatio dissolvuntur, sed ipsum etiam orificium continuâ, nullis concessis induciis, rosione exagitur, ut fermentata quandoque per vomitum rejiciantur.

B 2

1. Pa-

2. Parum ab hoc affectu differt Bulimia, nisi quod nec vomitum habeat comitem, nec ita continuo affligat. Interim si ciborum ingestio aliquandiu differatur, molesta hæc rosio ægrum in maximas redigit angustias, ut etiam animi deliquium incidat.

Causa.

3. In causarum ordine primæ tenet liquor gastricus, excessivâ præditus aciditate cum fluiditate juncta, ut eum *Cartesius* non malè aquæ forti comparaverit. Causæ mediatae sunt omnia acida, largiùs & frequentiùs sumta: frigus intensum: sanguinis menstrui inveterata suppressio: vermes, chylosam seu lacteam assumtorum partem absorbentes, qui dum nectar istud infructiferè depopulantur, non habet ventriculus, quo sanguinis & humorum circulantiam acrimoniam temperare possit.

Curatio.

4. Curationi inserviunt medicamenta, aciditatem infringentia & absorbentia. Ubi inter alia laudari meretur pulvis absorbens *Celeberrimi nostri Wedelii*, auctâ, sicubi necesse videatur, opii quantitate. Theriac: recens, limatura σ is. Quò factò debent saturati humores hydrogogo, vel melanagogo, evacuari; interim vires vino, essentiâ melissæ, vel anthos, sunt refocillandæ. Vinum enim non nutriendo, vel frigus extinguendo, aut mucosa incidendo, quicquam proficit; Spirituositas ejus est, quæ spiritum mordicantem, & acorem corrigit, temperat, & ferociam cicurat. Prætereà laudantur vitelli ovorum indurati, & pulticulæ cum lacte coctæ. Quod si insatiabile hoc comestionis desiderium à lumbricis, alimenta suffurantibus, oriatur, curatio eò dirigenda; sed hæc ex proprio hauriri potest capite.

ARTI-

ARTICULUS QUARTUS.

De

Picâ & Malaciâ.

I.

Pica & malacia, affectus, si qui alii, explicatu difficillimi, *Definitio-*
 medicos abstrusissimis suis causis ad opprobrium usq; *nes.*
 torquentes, aliquam priori cum morbo habent cogna-
 tionem. Dicitur autem quis picâ laborare, quando ap-
 petitus magno cum desiderio in res insuetas, inediles, &
 alimenti nomine indignas, fertur: q. s. corium, arena,
 creta, charta: quæ omnia à picantibus ut plurimum ci-
 tra ullum sanitatis dispendium devorantur: testantur ta-
 men historiæ medicæ, hanc ingestorum absurditatem
 quandoque etiam damnum intulisse. In Malacia autem
 fertur appetitus in res naturæ nostræ magis amicas, & in
 alimentorum stantes ordine. Quo affectu non rarò gra-
 vidæ torquentur, & si rei desideratæ compotes fieri ne-
 queant, præcordiorum incurrunt anxietates, tristantur,
 & fœtui nævos imprimunt, quos maternos vocant, id
 quod infanti maximum sæpius parit discrimen.

2. Quamvis autem causæ horum morborum igno- *Causa.*
 rantia tenebris sint obvolutæ, conabimur tamen has
 discutere nebulas, & causam hætenus ignotam in apricū
 producere; quod ut eò facilius fieri possit, observari ve-
 lim. Appetitus varietatem in tot bestiis & hominibus
 dependere partim à varietate fermenti esurini sive sto-
 machalis, partim à fibrillarum nervearum superioris
 orificii alia atque alia dispositione: Illa in majori vel mi-

B 3

nori

nori activitate, volatilitate, aciditate & falsedine: hæc
 in teneritudine, crassitie, majori vel minori tensione
 & mobilitate, consistit. 2. Quod certos harum fibrillarum
 motus certæ sequantur spirituum animalium determi-
 nationes, ut & alia atq; alia cerebri dispositio: in homine
 autem pro horum motuum varietate variæ quoque fiunt
 cogitationes mentis; hinc enim est, quare ciconia ve-
 scatur ranis, felis muribus: quare hic appetat acida, al-
 ter falsa. Et hæc omnia eodem ferè fiunt modo, quò
 alios hunc potius ferre odorem, quam alium, quotidie
 videmus. 3. Advertendum, quod gravidæ, & quibus ca-
 tamenia longo tempore fuere suppressa, malo hoc præ-
 aliis fiant obnoxia; dum in his humores ob sanguinis re-
 stagnationem plus solito acescunt & acriores fiunt: In
 illis verò, præter hoc incommodum, hoc adhuc accedit,
 quod videlicet tota sanguinis massa ab aura seminali su-
 scepta in nativa sui crasi, mirum quantum, immutetur;
 Unde non potest non fermenti stomachalis agendi mo-
 dus variari, ut postmodum insolitâ eâque magis distin-
 ctâ velleptione occasionem præbeat menti, hæc potius
 eligendi atq; appetendi, quam alia. Deniq; 4. & hoc me-
 retur attentionem, quod non ita promiscuè omnes mu-
 lieres vel virgines hoc corripiantur morbo, sed quod huic
 malo illæ potissimum sint expositæ, quæ cæteroquin im-
 potentis sunt animi, quæque delicatiores & otio deditæ
 imprægnatæ persuasum habent, se totius rei œconomi-
 cæ, & ipsius etiam patrisfamiliæ caput esse, ita ut omnia
 ab ipsorum dependeant nutu atque imperio. Quarum
 insuper memoriæ semper obversatur illud Tyranni.
 Quod libet, licet. Cùm itaque suas locent horas in eo,
 ut ad uniuscujuslibet particulæ, fermentum cum aliis
 com-

componentis, impulsus & vellicationes attendant, earundemque motus distinctè percipiant, hinc & à primo etiam earundem impetu ob animi imbecillitatem in absurda sæpiùs abripiuntur.

3. Quibus datis, nihil ampliùs obstabit, quo minùs fermentum stomachale, intemperie falsâ, acidâ, vel alia degeneri & mucosa, contaminatum, accusemus. Præsertim cum ex historiis medicis abundè satis constet, picam ex scabie retropulsâ, & à pure, ab anginoso deglutito, fuisse ortam, id quod pulchrè demonstrat *B. Et mullerus ex Henrico ab Heer, Febr, Hildano & Ephemerid. German.*

4. Sed quæritur, an similia, an dissimilia appetantur? dico deficientes in sanguine desiderari particulas. Si itaque acidæ vel falsæ desint, appetuntur similia: Sin verò terrestres deficient, lutosa, arenosa, aliaque, desiderabuntur. Equibus palam fit, ipsum fermentum esse diversæ in picantibus indolis, quatenus nunc particulæ acidæ & falsæ in ipso obtinent prædominium: Nunc verò fæculentæ & terrestres, quæ non tam rodendo, quam super fibrillas nerveas volutantes, premendo & titillando superiùs ventriculi orificium, & consequenter cerebrum, jam dum nebulis refertum, in maximas redigunt angustias, caput inter alias extollunt.

5. Carent quidem hi affectus omni præsentaneo periculo, juxta illud. Quæ sapiunt nutriunt: vel saltem non nocent. Verum! cùm malum hoc, si detenti menstrui fuerit soboles, abeat in cachexiam, & in gravidis non levem fœtui comminetur noxam, si voti sui compotes fieri nequeant, ante omnia necesse erit, ut maturum accedat consilium, quo animus, mœrore profligatus, erigatur, & mens blandiori sermone ad alias, æquè

Prognosis.

Curatio.

æquè grâtas cogitationes invitetur. Deinde ipsi fermento stomachali suppetiæ erunt ferendæ medicamentis vitiosam hanc qualitatem corrigentibus, & acidû vitale in ventriculo, ætherè autem in corde, restaurantibus; non possum enim non hic ipsorum notare errorem, qui ærumnas has quibusvis confortantibus etiam promiscuè exhibitis, compesci posse, persuasum habent, cum tamen specificæ vel individualis fermenti varietatis potior haberi debeat ratio; Unde existimamus, quod nunc blandiora conveniant acida, nunc salina fixa: nunc verò volatilia & aromatica locum habeant & quod sæpiùs sola profinttæ stacea. Pro quibus scopis obtinendis spir. confortat. citratum, tartarum chalybeatum, sæculam Aaronis, corallia præparata; Essent. meliss. menth. liquor. C. C. succinat. commendamus.

ARTICULUS QUINTUS

De

Nausea & Vomitu.

I.

Quid sit Nausea.

NAusea est inane vomendi desiderium ob superioris orificii ventriculi stricturam & contractionem, ab irritante quodam humore productam, exortum. Hinc est, quare illa clausura statim solvatur, si fauces, immisso digito, fortius irritentur, quò factò contrarius fibrillarum ventriculi sequitur motus, vomitus.

Quid Vomitus.

2. Est autem Vomitus ipsius fundi ventriculi versus superius orificium & januam contractio, variique generis humorum per gulam excretio.

3. *Causa*

3. *Causa vomitus proxima est subitanea fibrillarum irritatio, facta ab humore quodam acri, & simul viscido, intra tubulos hærente: vel à liquamine quodam tetrido, in ipsa cavitate fluctuante. Facit huc perversus spirituum animalium motus, ut in vertigine videre est, nec non exulceratio tunicæ interioris, quæ citra vehementem fibrarum denudatarum corrugationem tangi nequit.* *Causa.*

4. *Causæ mediatæ quærendæ sunt vel in assumtis, vel in transmissis. Ipsa enim alimenta, quantitate vel qualitate peccantia, in putrilaginosos, biliosos, pituitosos & acres non rarò degenerant humores. Ejusdem indolis liquamina sæpiùs etiam transmittuntur à sanguine, & reliquis visceribus abdominis; prout in scorbuticis & gravidis crebrius fieri solet.*

5. *Dividitur in criticum & symptomaticum: in humoralem & cruentum, de quo infra; in idiopathicum & sympathicum.* *Differentia.*

6. *Huic malo maturè occurrendum est, quia afficitur pars nobilis, cum liquore tam vitali quam animali arctâ amicitia necessitudine conjuncta. Tres enim vel quatuor vomitiones plus debilitant, quàm decem adselationes.* *Prognosis.*

7. *Curatio perficitur acre humorale temperantibus, & fibrarum spasmus demulcentibus, quibus blandum præmitti potest vomitorium, præsertim si malum fuerit recens, & ab humorum vitiosorum suburra productum; dein revellentibus & corroborantibus negotium absolvendum. Eò collimant clysteres revellentes, blandiora acida, cydoniata, Tinctur. rosar. Tinct. Martis, Bezoart. opiata, succini. Elixir. vitriol. *Mynsicht.* panis, cortic. arant. Essent. absinth. opiata, menth. ambrata, Spirit. vini simplex* *Curatio.*

C

plex

plex vel comp. Inter externa commendamus spir. the-
riac. succolad. ol. nm. vin. malvat. diascord. Balsam. em-
bryon, Empl. de. crust pan. scutū stomachale *Hartmann.*
saccul stomach. *Schröderi.*

Cruenti
definitio. 8. Vomitus cruentus oritur à vasorum gastricorum
reseratione, sanguinem, sub forma sanguinis, in cavita-
tem ventriculi effudentium.

Causa. 9. Causa est Plethora, sanguinis acrimonia, vel con-
suetæ evacuationis cruentæ suppressio.

Prognosis. 10. Malum hoc sæpius plus infert terroris quam peri-
culi, præsertim in sexu sequiori, hinc curatio non nisi in
largioris & sinceris sanguinis profusione acceleranda est.

Cura. 11. Si cruentæ vomitiones fiant ob plethoram & ma-
gnam sanguinis rarefactionem, convenit v. s. in
brachio. Sin à catameniorum suppressione ortum
duxerit, in pede. Hæc peractâ detur decoctum hordei
sassafratum cum conservâ rosarum, & tincturâ florum
bellidis compositâ. Adstringentiū usus videtur in princi-
pio minùs tutus, ne sc. sanguinem grumosum diutiùs in
ventriculo retineamus, ipsiq; naturæ sese exoneranti in-
juriam inferamus: hinc ante omnia ad causam antece-
dentem obtutus erit dirigendus, quò prudenter & tem-
pestivè exhibere discas corallia, lap. 69. hæmatit. sulph.
vitrioli, Tinct. santali, Oris, catechu, & succū portulacæ.

ARTICULUS SEXTUS

De Singultu.

I.

Definitio. Singultus est motus quidam convulsivus: Seu est ma-
gna Superioris partis ventriculi cum annexo diaphra-
gmat

gmate magno cum sonitu concussio, vel ab humore acri irritante & poros obstruente, vel à flatu, ob frigus externum collecto & ventriculum gravante, producta. Sæpius fibræ orificii superioris inflammata, vel etiam exulcerata, à quibusvis assumtis ad spasmodicos irritantur concussiones, quæ in dysentericis funesti exitus solent esse indices.

2. *Causa.* Causa immediata est irritatio ad profundio- rem contractionem & dilatationem: mediatæ sunt humores acres, salini, viscosi, maligni & flatulenti.

3. Internè fidelem in curatione spondent operam *Curatio.* anodyna, theriacalia, Bezoartica, nervina & carminativa. E.g. Tinct. Salutaris *Langii*, tinctur. succini, Spir. tartar. Sassafras. spir. angelic. Tinctur. Castor. Essent. carminat. *Wedelii*, Elixir. pretios. laudan. aromat. Theriac. cœlestis, & quod juxta *Sydenham*, de causa singultus adhuc dubitantem, caput rei est, diascordium. Externè sufficient nervina & carminativa cum fermento subacta;

ARTICULUS SEPTIMUS

De Soda & Cardialgia.

1.

Soda est biliosi humoris in ventriculo ebullitio, unde *Definitio.* rosio in orificio superiori & ardoris sensus excitatur.

2. Causa est humor acris. Omnes vinosi & cholericis *Causa.* facillè corripuntur soda.

3. Affectus hic molestus potius est, quam periculosus. *Curatio.*

4. Curatur præcipitantibus & absorbentibus. q. s. creta, macis, lap. 69. terra vitrioli dulcis, bolus armena, acetum destillatum, Elixir. præcipitans *Etmülleri*.

5. Sæpius transit in malum cardialgicum. Est autem *Cardialgia* Cardialgia magna quædam circa præcordia anxietas cū *Descriptio.*

ventriculi distensione, diaphragmatis nimia compressione, & suffocationis periculo.

Causa. 6. Causa sunt vapores crassiores in cruditate acida producti, qui cum ob tunicarum ventriculi & pororum intestinalium obstructionem liberè hinc inde commeari nequeant, sanguinis motum in circulum retardant, ipsiusq; diaphragmatis liberam contractionem & extensionem sufflamant.

Curatio. 7. Curatio coincidit cum incubi, passionis hystericae, & asthmatis stomachalis curatione. Egregie profunt chysteres carminantes & revellentes. Essentia *Wedelii* carminativa cum opio, liquor C. C. succinat. sal. volatil. succini cum pulv. cordial. pretioso, & olea aromatica in aqua mirabili exhibita omne in ipso paroxysmo ferunt punctum.

ARTICULUS OCTAVUS *De Cholera.*

I.

Definitio. Cholera est vomitus & diarrhoea, cum cardialgia, æstu & ventris inflatione. Sive est inordinata & vehemens irritatio fibrarum in ventriculo & intestinis, cum pravorum humorum *ava* & *uato* excretionem, & præsentaneo virium & vitæ discrimine.

Causa. 2. Causa est liquamen quoddam tetridum, acre, putrilaginosum & fermentescibile, quod duodeni succis commixtum in æruginosam vel atram degenerat bilem.

3. Ventriculus suo non benè defungitur officio, sed in spasmodicas, tum infernè, tum supernè, trahitur convulsiones, quoties vel ipse sanguis, vitale illud corporis flumen, ab aurâ aliquâ venenatâ, sive foris ab aëre pestilentiali,

lentiali, sive à fermento aliquo, maligno, varioloso, petechiali, aut scorbutico affletur, in mixtione sua turbatus liquamen illud degener in venticuli eructat tunicas. Vel ipsa assumpta, malignam & fermentescibilem in ipsa mixtione induentia qualitatem, putrilaginem illam supeditant, id quod tum venena, tum fructus, facile putrescibiles, pinguia & situ corrupta facere solent: quò suò meritò referimus cruenta farcimina, lacticina & pharmaca vehementiora, quibus ipse ventriculus non rarò cadaverosâ inquinatur putredine, ita ut vel ipse à corruptis corrumpatur.

4. Solent authores choleram communiter in humidâ *Differen-*
& siccam dividere, sed cū sicca rara sit avis, non quidem *ria.*
ratione suæ existentiae, sed ratione denominationis, & quod rariùs ceu peculiaris quidam morbus medicam efflagitet opem, quamvis in scorbuto, hypochondriacâ, cruditate acidâ, melancholiâ, passione hysterica, & cardialgia multū faceffat medico juxta ac ægrotanti negotiū, sicco hanc siccâ choleram in præsens præterimus pede, quibus annotasse saltem sufficiet, quod hæc nihil humoris, sed flatuum plurimū & αἴω & κάρω eructare soleat.

5. Hoc malum brevi sua percurrit tempora, ut etiam *Prognosis.*
spatio viginti quatuor horarum robustissimum hominem exanimare possit. Magis tamen infensum est ætati infantili, & lactantes non rarò inter amplexus maternos interimit.

6. Instituenda autem est curatio clysteribus, humores acres diluentibus & abstergentibus, ex decoct. pullor. c. flor. chamom. sambuc. & anthos paratis, quos si fortè immorigerus æger admittere nolit supplebunt juscula alterantia largiùs ad mentem *Sydenham* propinata:

C 3

7. Quò

Curatio.

7. Quô ipsô exulare jubemus purgantia, qui enim his instructus hostem aggreditur oppugnandum, idem aget, atque is, qui ignem oleô extinguere satagit.

8. Fermentescibili humori, maximâ ejus parte dilutâ, injiciendum est frœnum paregoricum, horis vespertinis adhibendum, quod ex aqua paralyf. ʒj Mirabil. & laudan. liquid gut. XV. sit confectum. Eundem obtinebunt finem anodyna, bezoartica, absorbentia, & acrimoniam temperantia, q. s. Emulsiones cum decocto C. C. sassafrato paratæ, tum vulgares, tum perlata: Crystalli præparati, pulvis Anglicus, Mantuanus, pretiosus solaris, diascordium, Theriaca cœlestis, Andromachi recens, quibus externa, superiùs in vomitus humoralis curatione laudatæ superaddi possunt.

ARTICULUS NONUS

De

Siti nimia.

I.

Causæ.

CAUSÆ sitis præternaturalis proximæ sunt obstructio pororum glandularum lymphaticarum in ore, & aquosarum particularum in sanguine defectus, quæ tremulum fibrillarum in faucibus motum conservare debent. Remotæ autem sunt ea omnia, quæ exsiccandi, dissipandi, & obstruendi vim habent, quò spectant vigiliæ, labores, inedia, humores falsi, calor immodicus & hypercatharsis.

Curatio.

2. Curatur medicamentis linguam & fauces humectantibus, poros glandulosos deobstruentibus, lixiviosâ sanguinis intemperiem corrigentibus, æstum biliosorum

rum

rum humorum temperantibus, & sanguini penuriâ humiditatis laboranti aquosas reddentibus particulas. quæ præstabunt, aqua fontana, acidulæ, nitrosa, camphorata, tamarindinata, acetum vini in ore detentum, decoctum hordei cum passulis, decoctum citri, clyssi minerales, aqua cancrorum recens expressa, emulsiones ex amygdalis & semin. 4. fr. major, largius haustæ, Jolapia, omnium sitientium anchora & portus, spiritibus mineralibus acidulata.

CAPUT SECUNDUM

Continens

INTESTINORUM MORBOS.

ARTICULUS PRIMUS

De

Lienteria & Cœliaca.

I.

Lienteria est assumptorum sub eâ formâ, quâ ingesta *Definitio.*
sunt, per alvum excretio. In cœliaca autem passione
vel parùm immutata, vel non digesta, excernuntur.

2. Subjectum morbi sunt intestina cum ventriculo, *Pars affe-*
qui illorum caput est. *cta.*

3. In causarum ordine primas tenent ipsa assumpta *Causa.*
visciditate & duritie peccantia, fibrarum atonia, & fer-
menti tum gastrici tum duodenalis inertia.

4. Causæ

4. Causæ remotiores sunt potus nimius, morbi tum chronici tum acuti, sanguinis compagem usque adeo turbantes, ut nec acidum nec amarum fermentum amplius generari possit.

Prognosis.

5. In morbis acutis dubium præfagiunt eventum, plus tamen adultis portendunt periculi, quam infantibus. Quod si diutius ægrum affligant, viam sternunt ad marasimum vel hydropem.

Curatio.

6. Ante omnia tonus fibrarum est restituendus & fermenti activitas exaltanda; quod tentari potest Elixirio vitriol. *Mynsichti* ad paucas guttulas sæpius in non lætantibus exhibitò, vino salviato, anthosato, absinthites, aqua ligni sassafras, succolada, nuce Indica, Zingibere in India conditò & omnibus ex mentha præparatis. Plura vide in curatione vomitus & anorexiæ.

ARTICULUS SECUNDUS

De

Diarrhœa.

I.

Definitio.

Diarrhœa est variorum humorum per alvum excretio.

Causa.

2. Causa est humor acris, vellicans & fermentescibilis, quem vel ipsa assumta in sinu gerunt: vel sanguis ad intestina transmittit. Sæpius enim sanguis sero acri turgidus salia sylvestria in intestinorum tunicas & glandulas deponit, quæ vi sua irritativa quicquid humoris in illis continetur emulgent & diluvium alvum excitant. Huc quoque faciunt fructus horarii & cibi

cibi facilè putrescentes, cerevisia recens & non benè defœcata, mustum, insensibilis transpirationis sufflaminatio, lactinia aliis cibis commixta, motus nimius, animi passiones vehementiores, quæ & fel commovent, & spiritus animales exagitant.

3. Dividitur in humoralem & chylosam, criticam & *Differen-*
 symptomaticam, benignam & malignam, quæ omnia in *ria.*
 curatione sedulò sunt attendenda; Sæpiùs enim pro va-
 letudine est, si alvus per aliquot dies fluat. In diarrhœâ
 benigna conveniunt leniter evacuantiæ & adstringen-
 tiæ; in malignâ autem plus damni inferunt, quia gliscen-
 tem jam in intestinorum substantia calorem inflamma-
 torium plus augent, qui tamen modicè refrigerantibus
 debebat temperari, nisi ægrum in gravius & inelucta-
 bile malum præcipitare velis.

4 Alvi fluxus gravidis, puerperis, phthificis, & variolis *Prognosis.*
 distinctis laborantibus, funestum minatur periculum.

5. Quæritur quare intestina in longa diarrhœâ ab
 humoribus acris non excoerentur, qui sine ani exco-
 riatione vix excerni possunt? Sed notandum est, ipsa sa-
 lia diluta magis esse in diarrhœa quam in dysenteria, in
 qua plus bilis æruginosæ & salis corrosivi deprehen-
 ditur; deinde humores in diarrhœâ non adhærere parie-
 tibus intestinorum, sed vel è glandulis expressos, vel è
 ventriculò descendentes, celeri pede ingentem intesti-
 norum tractum permeare, donec forâs eliminentur, & in
 ambitu sese diffundentes in parte exquisiti sensus cuti-
 culam erodant.

6. In curatione humores acres sunt temperandi, ab- *Curatio.*
 stergendi & leniter evacuandi, nisi malignitas & inflam-
 matio id prohibeant, Deinde pori sunt aperiendi, &

D

ven-

ventriculus cum canali intestinali confortandus. Prius præstant Clysteres, juscula ex hordeo & avena cum endivia, lactuca, acetosa, acetosella, Tinctura rhabarbari, & omnia absorbentia. Posteriùs exequuntur sudorifera, theriacalia & blandiora acida, vinum cydoniorum, ribium, berberum, Gelatina C. Cervi composita. Plura vide in dysenteria curatione.

ARTICULUS TERTIUS

De

Dysenteria.

I.

Definitio. **D**ysenteria est variorum humorum pure & sanguine tinctorum, cum alvi torminibus, vigiliis, siti & cibi fastidio, excretio.

Causa. 2. Causa proxima est interioris tunicæ intestinorum exulceratio & vasorum sanguiferorum exesio, facta ab humore acri & corrosivo, sanguinis mixtionem turbante eumque acriorem reddente.

3. Generantur autem tales humores ab esculentis & potulentis fermentiscibilibus, aere anomalo, contagio.

4. Magnam hinc causæ explicationem fœnerari possumus lucem ex doctrina de hypercatharsi, sicuti enim validiora purgantia sanguinem usq; adeò turbant, & succos inde dependentes exasperant, ut acriores facti & intra receptacula sua amplius contineri nescii claustra perrumpant, vasa perfodiant, sicque cruentum alvi fluxum cum totius corporis subitanea consumptione inducunt.

Ita

Ita quoque humores fermentescibiles nactâ, vel à contagio admisso, vel ab aeris anomalia, vel assumptorum vitio, occasione, turgescunt, chylum acrimonia inquinant, sanguinis compagem relaxant, ut partes secedant & divortium à se invicem facientes vasa erodant, tunicas exulcerent, & sanguis cum pure aliisque humoribus pro salium copia & qualitate aliter atque aliter coloratis crebrius excernatur.

5. Quæritur unde copiosus iste mucus gelatinæ non absimilis? Nihil hic profectò aliud, quàm lac seu chylus à glandulis intestinalibus & vasis lymphaticis redditus & in gelatinam concretus, quem augent humores pituitosi, è sanguine, in mixtione sua turbato, inter tormina præcipitati.

6. *Diagnosis.* Diagnosis est facillima, si excreta inspiciantur & æger de alvi torminibus conqueratur. Quænam autem intestina potissimum afficiantur, id non tam ex doloris situ quam ejus specie, excretionum frequentia & mixtura, nec non ex reliquorum symptomatum majori vel minori pravitate divinare licet.

7. Dividitur in benignam sive notham, & malignam *Differentia.* sive veram & exquisitam, dolentem & indolentem, in aquosam & cruentam. Mallem tamen aquosam ad diarrhœam malignam referre.

8. *Prognosis.* Affectus hic sua natura est periculosus. Majori tamen versabitur in periculo æger, si intestina tenuia sint fauciata: Si magna adsit febris & inflammatio. Si malum sit ab atra bile & salibus admodum corrosivis. Exulceratio quò profundior eò periculosior, colligimus autem profunditatem à caruncularum & filamentorum ut & sanguinis copia. Stat Hippocratis effatum, funestis proh dolor!

dolor! confirmatum historiis. Si dysenteria laboranti veluti carunculæ deiciantur lethale est. Malum quoq; lethale est, si singultus superveniat cum deglutiendi difficultate & linguæ nigritie, si frequentiores vomitus comitentur vigiliæ, sitis, febres & cibi fastidium. Plurimis funesta fit dysenteria post intempestivum in cacochymicis acidularum usum exorta, tum quod tonus intestinorum à nimio quanto, in quo ferè omnes peccant, jam sit labefactatus, tum quod sanguis cœteriq; humores, serò omni ferè exhausto, acriores magisque fermentescibiles facti sint.

Indicationes.

9. Primarii curationis scopi, quos ceu cynosuram, fallere nesciam, in medendi methodo sequimur, sunt sequentes. 1. Acre illud vellicans sopiendum. 2. Humores in intestinis sunt abstergendi, in sanguine autem corrigendi & foras eliminandi. 3. ulcus detergendum & consolidandum.

Curatio.

10. Auspicabimur autem curationem feliciter, si injecto uno vel altero enemate sedativum medicamentum singulis diebus circa vesperam exhibeatur. Præsertim in dysenteria exquisita, quæ purgantibus magis exasperatur. Nam inter eos dysentericos, quotquot ego hætenus tractavi, & quos non tam facile ob pluralitatem in digitos mittes, neminem profectò vidi, qui evacuantium usum deprehenderint salutarem; Cùm enim ipsa purgantia & sanguinem & intestina afficiant, quis afflictis novam addere audebit afflictionem, præsertim ubi intestina tenuia sunt exulcerata, & ventriculus admodum languet. Videtur autem intempestivum adstringentium & stypticorum remediorum usum ipsis imposuisse medicis, ut in eam devenerint sententiam, hoc malum non nisi evacuantibus sæpius repetitis curari posse, quia viderunt,

runt, dysentericos ab adstringentium usu ut plurimum in
 pejus ruere, ventrem intumescere, calorem intendi, &
 tenesimum augeri, fluxu autem restituto omnia mitius
 agere, unde periculi plenum subortum est præjudicium,
 quod dysenterici sæpius purgari debeant; neque desunt
 mihi rationes, quibus inveteratam hanc sententiam de
 ponte dejicere possem, quas tamen cathedræ reservo.
 Longè aliter autem se res habet in dysenteria notha &
 benigna, quæ non tam ex sanguine, quam ab humori-
 bus, in primis viis delitescantibus, ortum suum trahere
 videtur, quis enim nescit, his à sordibus blandiori ali-
 quo cathartico liberatis, ipsum morbum facilius & tu-
 tius curari posse? Quâ benignitate interpretandum est
 infusum catharticum *Celeberrimi Practici Sydenham*, ab
 authore tantoperè in dysenteria curatione commen-
 datum. Verùm enim verò! videtur Emeticum hoc mul-
 tis adhuc parasangis antecellere, statim in morbi princi-
 pio, constantibus adhuc viribus, propinatum, quò ipsò
 & materia peccans imminuitur, & inordinatæ humorum
 fermentationi & putrescentiæ occasio præscinditur.
 Quod si jam profundioris exulcerationis appareant signa,
 vomitorium pari cum purgantibus ambulat passu.

ii. Itaque vellicans acere temperandum opiatis, pru-
 dente & respiratione adhuc existente liberâ cum pul-
 sus magnitudine & vehementia exhibitis, quorum en-
 comia decantant *Sydenham, Willisius, Wedelius, Etmülle-
 rus* aliique Practici innumeri. Huc pertinent omnia
 theriacalia, diascordium, Theriaca cœlestis, Theriaca
 recens. Deinde intestina detergenda & mundificanda
 clysteribus ex lacte chalybeato, sero lactis, vel decocto
 vulnerario cum melle, Terebinth, & Saccharo Saturni
 D 3 paratis.

paratis. Porrò humorum affluxus ad intestina cohibendus decocto *Zuvölfferi* cum priapo C. Cervi vel ceti & Gelatin. C. C. paratò, Electuario ex conservâ rosar. cum pane cydoniorum, ol. N. M. expresso & tinctura opii. Observandum tamen, quod humores evacuantia prioribus remediis sæpiùs sint interponenda, inter quæ sudorifera omnem absolvunt paginam, q. s. C. C. solare, lap. Bezoar. oriental. & occidental. Bolus armena, Terra sigillata, Aqua Cordial. fr. *Saxon* cum camphora. & omnia camphorata, Aqua Tormentill. theriacal. I gn. sassaf. Tandem ulcera sunt consolidanda, & coctio juvanda, quo pertinent decoctum chinæ chinæ, Vinum Cydoniorum, rob. sorbillor. Terra vitriol. dulcis. Crystall. præparat. Aqua pan. C. N. M. Aqua menth. Zedoar. anifat. Tinct. rosar. Corallior.

12. Venter inungatur balsam, & ris anifat. cum oleo N. M. express. & Theriaca, toti abdomini imponatur Emplastr. ex theriaca & bolo armen. vel omentum vervecinum cum ol. hyperic. De clysteribus notandum etiam est, quod sæpiùs plus irritent ad excretionem, si sphincter admodùm sit sensibilis, & quod frustra injiciantur, si malum in tenuibus hæreat intestinis.

13. Diæta sit lactea: Pro potu ordinariò commendatur vinum rubellum. Exulet Venus, quam multi ventri prodesse dysenterico falso existimant, nunquam enim tempore morbi de eâ cogitet æger ut remedio, sed potiùs de abi in cellam & ora Pater noster ut solatio.

14. Tenesmus est sphincteris ani crispatura, quæ Tenesmi
 fotu cum fl. chamom. sambuc. verbasc. rosar. & me- *Descriptio*
 liloti in lacte coct. vel Emplastro ex sevo hircino vel *Curatio.*
 cervino cum oleo hyperici curatur.

ARTICULUS QUARTUS

De
 Colicâ.

I.

Est dolor abdominis cum magno intestinorum cru- *Definitio.*
 ciatu & distensione, quem frequentissimè alvi ad-
 strictio & vomitus comitantur.

2. Causa est vel humor austerus, mordax & acris in *Causa.*
 tunicæ intestinalis hærens tubulis & fibras contorquens,
 culpâ digestionis duodenalis productus: Vel flatu-
 lentus quidam genius ob denegatum exitum oberrans
 & fibras intestinales distendens.

3. Causæ remotiores sunt Aer frigidior cibi, flatu-
 lenti, pinguis, præsertim si illis superbibatur, cerevi-
 sia fœculenta, Ira, & omnia quæ vel succum pan-
 creaticum acidiorum vel bilem acriorem reddere
 possunt.

4. Dividitur in pituitosam, quæ à pituita multo sale *Differen-*
 referta oritur; in biliosam, quæ à bile acriori produ- *tia.*
 citur, & in melancholicam seu scorbuticam, quæ ab
 humoribus austeris excitatur. Rursus alia dicitur
 uterina, alia nephritica, alia benigna, alia maligna &
 epidemica.

5. Do-

Diagnos. 5. Dolor nunc est vagabundus & totum intestini coli ambitum percurrit; nunc magis fixus circa umbilicum, qui ob spasmodicam corrugationem quoque versus interiora convellitur.

Prognosis. 6. Quamvis autem hic affectus etiam à Mulierculis curetur sæpiùs vel non rarò tamen ægrum in vitæ conjicit discrimen, præsertim si humor valdè contumax sit, acris & inflammabilis si inveterata adsit pororum intestinalium obstructio, tunc enim sæpiùs fit lethalis & in Epilepsiam, passionem iliacam vel parasin degenerat.

Curatio. 7. Scopii primarii in curatione sunt, 1. Ut alvus reddatur lubrica 2. Ut humores corrigantur & evacuentur. 3. Ut flatus discutiantur & pori obstructi referantur, 4. Ut urgentius symptoma, dolor, mitigetur. Quibus feliciter obtinendis conducunt clysteres nunc simplices, nunc compositi magis, terebinthitati & antimoniati, injici autem debent per siphonem, quia altiùs, progrediuntur, & fortiozem in intestinorum parietes faciunt impetum. 2. Infusum fol. orient. cum manna & aliquot granis pulveris radice laxativæ, quam magnus *Rolfincius* vocat medicamentum spei plenum. Vel sola manna cum oleo amygdalarum in jusculo soluta. Debent autem purgantia in tali exhiberi dosi, ut citius & certius expectationi satisfaciant, quia unicum etiam catharticum maturè exhibitum, plus sæpiùs præstat, quàm triginta clysteres. 3. Sudorifera ex decocto lignorum *Empyrici Viennensis*: vel ex rob. Ebuli & juniperi cum sale volatili viperarum & cornu cervi. Carminativa v. g. Aqua mirabil. aqu. Zedoar. anisat. aqu. è baccis sambuc. aqu. arantior. aqu. è stercore columbino destillata, spir. carminat. de tribus, spir. tartar. simplex vel sassafratus.

spir.

Spir. nitr. dulcific. spir. sal. armon. anifat. vel succinat.
Tinctur. succin. castor. arantior. liqu. C. C. succinat. cor-
tic. arant. cum vino crocato exhibiti. 4. Tinctur. ano-
dyna, Theriaca recens, laudan. opiat.

8. Externè conveniunt sacculi carminantibus, resol-
ventibus & emollientibus impleti & in lacte cocti, fasci-
culus filorum lineorum in aq. & ciner. coct. cucurbitula
cum multa flamma umbilico imposita, balneū artificiale
ex emollientibus & anodynis, Empl. carminat. *Sylvii*, in-
unctiones cū ungu. anodyn. dialth. ol. carminat. Zibethū,
axung. cat. *Sylv.* Instar omnium est quod ol. succin. um-
bilico inunctum, quicquid nebulosum est, discutit.

9. In maligna sæpiùs ab opiatis ordianda est tela, quæ
nervinis & carminativis commixta præmissō blandiori
cathartico malum felicissimè tollunt, & per plures dies
exhibita recidivam, in hoc morbo ferè semper timen-
dam, impediunt. Alvus adigatur ad officium clysteribus,
post quorum applicationem æger in balneum deducen-
dus, à balneo verò in lectum, & assumtō succō lumbric.
terrestr. componat se ad sudores. Vitari hic debent
omnia calidiora & agitatoriã vi prædita, neq; enim hîc
juvant aliorum tela plumbea, & si apparatus, ma ori-
bus litteris ab Empyricis commendatum, excutias, nil
nisi nugas & sordidis observationibus stipata mendacia
habebis. Venæ sectio aliquoties etiam non tam ad eva-
cuandum quàm ad ventilandum sanguinem repetita, in
subjectis remedio huic assuetis admodum est proficua.

10. Præservatio consistit in obedientia diætetica,
hîc enim locum habet, medicè vivere, est miserè vi-
vere. Conducit iter aliquod, ut corpus per plures
dies equitando vel uestione concussum ab obstructio-

E

nibus

nibus viscerum contumacissimis liberetur. Tandem pro solatio sunt acidulæ, decantatum scorbutô æstuantium refrigerium, sub prudentis medici moderamine ab Idiotarum & post fornacem cucumere citius natorum medicastroorum phantasmatis & nugis vindicatæ.

ARTICULUS QUINTUS

De

Iliacâ Passione.

I.

Descriptio. **E**st motus intestinorum peristaltici perversio; vel est fibrarum intestinalium ab ano ad gulam usque convulsio, à tumore, inflammatione, convulsione vel nimia distensione nunc intestini ilei, nunc omnium, producta.

Causa.

2. Causæ remotiores sunt frigus, intestinorum inimicissimum, in herniâ admissum, ira, scybala diutius cum flatibus retenta, venenum. Vidi in infanulo trimestri Iliaca passione extincto, tenuia intestina intrâsse crassa & quidem intestinum rectum, ut tumorem palmæ magnitudinem æquantem exhibuerint: erant autem usque adeò convolutâ, ut non nisi vi quadam à chirurgô in rectum explicari potuerint, quæ hinc inde maculis nigris notabantur, & ipse ventriculus aliquòt contraxerat carbunculos, in cujus fundo fluctuabat liquamen nigrum cum pulvere instar auripigmenti vel vitri contusi splendescente.

3. Enc-

3. Enemata in hoc affectu fiunt Emetica, alvus est *Diagnos*
 adstricta, & fecalis materia vi per superiorem gutturem
 excernitur, excrementa tamen non semper foetent, si
 enim è tenuibus intestinis venerint, odoris ferè ex-
 pertia sunt, sin autem ex crassis ascenderint, fermento
 stercoreo imbuta admodùm foetent. Hinc *Sydenham*
 dividit Iliacam in veram & notham. Vera ipsi dicitur,
 quando ventriculi cum integro intestinali ductu motus
 peristalticus invertitur. Notha quando non totius fi-
 stulæ intestinalis adest convulsio, sed illorum saltem
 intestinorum, quæ supra sedem obstructionis à fœcibus,
 flatibus, vel herniosâ constrictione, sita sunt, dolores
 admodùm sunt vehementes, ut cœlum terræ misceri
 videatur, adsunt vigiliæ, inquietudo, frigus extremo-
 rum & cadaverosa facies.

4. Si ab herniâ & stercorum detentione oriatur, *Prognosis.*
 spei plenum facimus prognosticum, cùm eam aliquo-
 ties viderim curatam. Sin verò ab inflammatione
 totali, ab humoribus eò concitatis, fuerit introducta,
 non potest non eventus esse funestus.

5. Urgentiùs symptoma est vomitus, qui omnem ad *Curatio.*
 se divertit medendi operam, frustra enim exhibentur
 alia medicamenta, nisi huic prius ponatur obex. Pro
 quo scopo obtinendo convenit potiuncula à *Riverio cap.*
de vomitu descripta, & à *Sydenham* in hoc morbo com-
 mendata, ex sale absinth. & succ. limon. bis de die su-
 menda; interim singulis horis detur aqua menthæ, quam
 ad plures etiam dies continuare jubet *Sydenham* ob re-
 cidivæ metum. Vomitu sedato ducatur æger in bal-
 neum tepidum ex lacte, vel aqua pluviali cum herbis
 emollientibus & laxantibus prius cocta, injecto ante in-
 gressum

gressum clystere sale tartari exaltato. Catulus vivus continuo accumbat ventri, quem fovere præstat spiritu vini camphorato, vel nitri solutione cum sale armon. si inflammatio valdè urgeat, V. S. quoque tentanda. Tandem ubi omnia conclamata jam apparent, concedatur haustus argenti vivi ad aliquot etiam uncias; quamvis enim juxta *Sydenhamii* sententiam parum conducere, imò noxã haud contemnendam inferre videatur, tamen metum hunc inanem crediderim, quod persuasus sim, magnam argenti vivi copiam citra ullum aliquod incommodum assumi posse. Et docent nos *Ephemerides*, quod operarii in fodinis Hungariæ magnam hætenus insciis inspectoribus vesperi ante abitum deglutierint argenti vivi copiam, quam domi per alvum reddiderunt, & furtum clam vendiderunt. Quò detectò sancitum nunc est, ut omnes extra fodinam aliquandiu commorari teneantur, priusquam se domum recipiant, quo eo faciliùs furti convinci possint.

6. Si malum ab herniosâ constrictione sit productum, tumor ante omnia emolliendus cataplasmate ex axungia porcina, rad. alth. & ol. hyperic. parato, dein ipsa intestina in pristinum redigenda sunt situm.

7. In diætâ commendamus jejunium, quo enim æger diutiùs à ciborum ingestione abstinebit, eò plus in intestinis sentiet levaminis. Interim vires, in quibus vitæ thesaurus reconditus est, cardiacis modicè refrigerantibus sunt confortandæ.

ARTICULUS SEXTUS

De

Lumbricis Intestinalibus.

I.

Lumbrici generantur ex ovis muscarum, quibus in- *Causa.*
 gesta sunt conspurcata, quæ superveniente propor-
 tionato calore in intestinis excluduntur. Ejusmodi ali-
 menta sunt saccharata, lacticia, mellita, & alia aeri
 diutiùs exposita, quibus muscarum agmina insidiantur.
 Vide excellentissimi, *Harderi Epistolam de insectorum*
generatione ex ovo.

2. Pulchrè *Helmontius in Tr. Sextupl. digest. aliment.*
human. Vermes, dicit, generari, quando fellis fermentum
 non attingit alimentum, amara enim vermibus sunt ini-
 mica, hinc negat illos, vel in duodeno, vel in ventriculo,
 generari posse. Id. quod quidem in statu naturali facilè
 concesserim. Sed quid obstabit, quo minus etiam in
 pituitosa cruditate concurrente calore putredinali &
 his in locis vermes generentur?

3. Cognoscuntur ex ventris dolore, febris erratica, pa- *Diagnos.*
 voribus in somno, facie cachecticâ, phlogosi & narium
 pruritu.

4. Variæ dantur vermium species, & figura, & hospi- *Differen-*
 tio à se distinctæ. Exigui, ascarides dicti, in recto inte- *tia.*
 stino commorantur, reliqui integrum intestinorum
 ductum dimetiuntur, & fame vexati, sine ulla honoris
 præfatione, nefario ausu ad ventriculum & gulam usque
 sæpiùs exspatiantur.

E 3

s. Non

Prognosis.

5. Non rarò funesta ludunt dramata, dum ipsa intestina, quæ tam grata ipsis exhibent hospitia, perfodiunt. Et balsamicam chyli partem absorbentes putredini fores pandunt, matri sexcentorum malorum. Si in morbis malignis per alvum excernantur, vel spontè per gulam prorepant, magnum ægro portendunt periculum. Vix enim (inquit antea laudatus *Helmontius*) lumbrici extra vitalem nidum ereptant sursum, nisi ob sibi horridum ac malæ contagionis obstaculum. Hinc illos ceu nuncios magnæ putredinis meritò increpamus.

Curatio.

6. Itaque dentur 1. vermes enecantia, 2. evacuantia 3. chylicationem promoventia. Quibus satisfit 1. per acida. spir. vitriol. spir. vitrioli σ is. Elixir. vitriol. succ. citr. vinum, vitriolum σ is, vitriol. calcinatum, 2. per amara, Essent. absinth. c. Essent. tanacet. essent. aloët. contra vermes, Elixir. propriet. sem. santon. corallin. 3. per oleosa, ol. amygd. olivar, 4. per scabra testacea & ponderosa, C. Cervi, corall. σ ri dulcific. Aqua communis cum argento vivo bullita, quod remedium *Helmontius* vocat paucum & innoxium potum, omnes interimentem vermes tam in intestinis quam extra illa hospitantes. Secundæ indicationi satisfaciunt rhabarbarum & ex eo parata remedia, pilulæ Francofurtenses, Glassianæ, aliæque aloeticæ familiares, clysteres ex lacte & saccharo vel melle. Amara externè umbilico imposita, Epithema pro abdomine quod & alvum movet & vermes enecat, cujus non nemo in Ephemerid. ceu magni arcani facit mentionem. Pro 3. pertinent huc omnia stomachica, fermentationi & digestionem dicata.

ARTICULUS SEPTIMUS

De

Hæmorrhoidum affectibus.

I.

FLUXUS cruentus, vulgò hepaticus dictus, est sanguinis *Fluxus He-*
ferosi per hæmorrhoides excretio, culpa sanguinis, *paticus.*
non hepatis, producta.

2. Nam vasà sedalia sæpiùs per anastomofin vel etiam
diabrosin aperiuntur, & sanguinem nunc crassum & fœ-
culentum, nunc rutilum, sæpiùs aquosum, fundunt. Præ-
cessit annosa quædã sanguinis intemperies, & cacochy-
mica dispositio, è primarum viarum vitiis introducta.
Hinc est quod omnes tales non benè ferant adstringen-
tia & remedia styptica, sufflaminatò enim hòc pro-
fluviò accedit dòlor, tumor, & inflammatio circa anum.
Sin verò connivere, & sanguini liberum exitum conce-
dere velimus, metuendum est, ne æger in cachexiam
præcipitetur. Itaque sedulò attendendum est, utrum
fluxus hic sit periodicus, & certis circumseptus limitibus;
utrum verò œconomix, & præsertim sanguini ruinam
comminetur. In priori enim casu soli naturæ negotium
erit relinquendum, hunc pensum in valetudinis com-
modum lunaticè solventi. Sin verò magna insequatur
virium prostratio, in tantum quidem locus affectus et-
iam relinquendus est, necesse tamè est, ut oculos & men-
tem ad primas vias & ipsum sanguinem convertamus,
quò, præmissâ V. S, humores vitiosi, jusculis alternanti-
bus

Curatio.

bus & laxantibus, per epicrasin primas vias à sordibus liberantibus, evacuentur, & obstructiones per martialia referentur, ipse verò ventriculus per amara stomatica confortetur. q. s. spir. vitriol. ♂is, Tinct. ♂is. Tinct. terr. foliat. Essent. amar. Elixir. fermentativum.

*Hemor-
rhoidum
suppressio.*

3. Sæpiùs restagnat in his vasis sanguis pituitosus & fœculentus, ob spirituum inopiam regredi nesciit, unde ob distensionem & compressionem primo pruritus, mox dolor exquisitus cum inflammatione tumore & abscessu oritur.

Curatio.

4. Medentur huic malo sacculi herbis anodynis impleti & cum lacte cocti, liquor cinnaberinus calidè sæpiùs impositus, cataplasma anodynum ex mica panis, vitello ovi, ol. lini recenti sulphurato, & flor. chamomill, sambuc. verbasc. & herb. Malv. paratum, unguentum de linariâ cum butyro cancrin. & ol. ovor. pulvis de verbasc. & cum totum negotium in vasorum tumantium apertione consistat, hirudines illis applicatæ subitaneum spondent levamen, cœterisque remediis omnibus palmam reddunt dubiam. Huc pertinet Aloë sanguinis pituitosi & melancholici potentissimum correctivum, hinc si vis vivere annos Noë, utere frequentius Aloë, sua resinosa parte priùs castratâ; pari quoque felicitate medentur Elixir. propriet. arcanum duplicat. Essent. Terræ foliat. & spir. sal. armon. aromaticus.

DEO autem Optimo Maximo
sic laus & gloria in sempiternum.

01 A 66 06

ULB Halle

3

002 937 204

sb.

V D 17

30

I. N. F.
DISPUTATIO MEDICA,
De

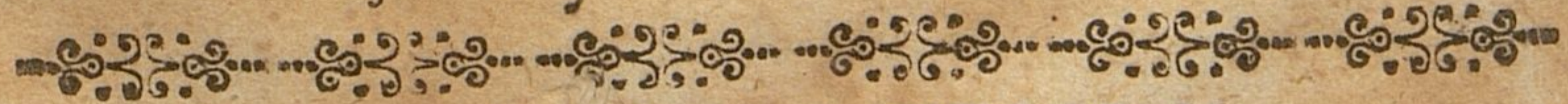
VENTRICULI ET INTESTINORUM MORBIS,

QUAM,
P R Æ S I D E
JOHANNÉ JACOBO

Waldschmied /
Serenissimi Hassiæ Principis Medico
Cubiculari, Medicinæ Professore Primario,
& Physices Ordinario,

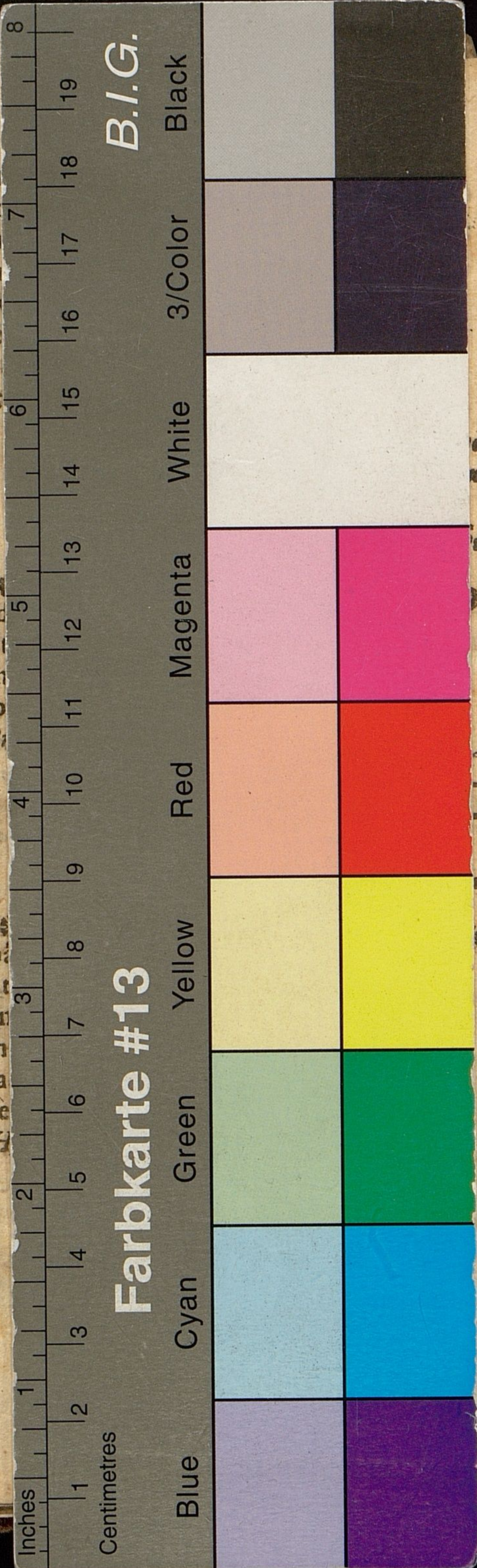
Publicè defendet
MARTINUS HARMES,
Bremâ - Saxo.

L. H. consuet. d. 15 Novembr. Ann. MDC LXXXIV.

MARPURGI CATTORUM,
Typis JOH. JODOCI KÜRSNERI, Acad. Typogr.

Mons. Pauli

icu'm
& ad p
t ple
ri tela
as ad
ero c
defen
anc c

qui d
, pre
sum
od vo
Ita Pa

t fam
ibus
sis, un
& pen
cona
venie
H

